

kein kezdve nyolc fejezetben visz végig a szabadságharc korával lezárt korszakokon. Alig van ezek közt olyan, melyről már nem ismernénk tőle alapos monografiákat, vagy plasztikus életképeket. Írásban és képen meggyőzően bizonyítja be, hogy régi művészetünk nem volt idegenből átültetett s kizárólag idegenektől ápolt üvegházi virág — amint azt, sajnos, még ma is igen sokan hiszik — és hogy a mai magyar művészetnek évszázadokra visszanyúló méltó előzményei voltak.

A terjedelmes, de mindvégig érdekesen megírt könyv különös szeretettel foglalkozik részletesebben a csúcsíves-korszak műemlékeivel, melyek összegyűjtésében és tudományos feldolgozásában szerzőnek oly szép szerepe volt. Sajnos, a sokat ígérő lendülettel indult fejlődés a XVII. századtól kezdve hirtelen visszaesést mutat, mert a nemzeti szellem háttérbe szorulása egyúttal a nemzeti művészet hanyatlását is jelentette.

Ma már nem is lehetne hasonló természetű munkát a megfelelő illusztrálás nélkül megjelentetni. Azonban külön is szeretnénk rámutatni a legjellemzőbb képanyag példásan gondos összeállítására. Szerzőnknek nagy segítségére voltak ebben saját kitűnő felvételei és a korán elhalt PETRIK Albert kiváló képgyűjteménye. Ezért DIVALD nemcsak állításainak bizonyítékait tudta adni a bizonyára személyes ellenőrzésével reprodukált harmadfélszáz darabnyi képanyagban, hanem oly anthológiát is, mely egyben a gazdag bibliográfián alapuló továbbkutatásoknak is forrásul szolgálhat.

A K. M. Egyetemi Nyomda e mű kiadásával érdemes munkát végzett. Nem hallgathatjuk el azonban, hogy e reprezentatív jubiláris kiadványában jobban vigyázhatott volna a sajtóhibákra, továbbá, hogy az *ajánlásból* és a *kolophonból*, melyekkel ezen önmagáért is épen eléggé beszélő művét útjára bocsájtotta, valami fölöslegesség csendül ki, végül pedig, hogy a könyv eredetieskedő kötésével, legalább is ami a könyv hátának pseudofűzését illeti, sem esztétikai, sem pedig szerkezeti igényeknek nem tudott komolyan elfogadhatót nyújtani. A Királyi Magyar Egyetemi Nyomda 350 éves jubileumára készült e szépsikerű ünnepi kiadványnak egyébként nem közönséges érdekességet kölcsönöz, hogy szép nyomása az Athenaeum munkáját dicséri. DR. NYIREŐ ISTVÁN.

Katalog wystawy rękopisów i druków polsko-węgierskich XV i XVI wieku. Kraków, MCMXXVIII. 8° 38 l. és XIX. melléklet.

Mióta a NAGY KÁZMÉR lengyel királytól megalapított és JAGELLO

Ulászló lengyel királytól újjászervezett krakkói egyetem 1400 körül megkezdte működését, a magyar ifjak figyelme azonnal az új egyetem felé fordult. Egy évvel az egyetem megnyitása után (1401) már Magyarországból is jelentkezett hallgató, a késmárki JÁNOS fia MIKLÓS s ettől fogva mind sűrűbben keresték fel Krakkót azok, akik az ottani alma materben akartak ismereteket szerezni. Voltak évek a XV—XVI. század folyamán, amidőn 60—80 magyar ifjú iratkozott be az egyetemre (pl. 1484, 1485, 1486, 1493, 1494, 1501, 1512). 1486 körül megalakult a *Bursa Hungarorum*, amelynek külön háza volt s amelynek statutumai szerint éltek azok a magyar egyetemi hallgatók, akik a Bursa tagjai voltak. Hogy itt komoly munka folyt, mutatja, hogy 1493—1542-ig 209 baccalaureátusi és 41 magisteri vizsgálatot tettek a magyar ifjak. A Bursa tagjai között a legelőkelőbb magyar családok tagjait találjuk s a volt hallgatók közül többen utóbb magas egyházi méltóságra emelkedtek. Sokan itt nyertek ösztönt és buzdítást arra, hogy irodalmi téren is, mint írók és kiadók értékesítsék az itteni egyetemen szerzett tudományos ismereteket. Krakkóban jelentek meg először Janus PANNONIUS: Epigrammatai (1518), továbbá a kassai származású ANTONINUS (1521, 1535, 1536, 1543 stb.), WERNHER György (1523), BUZÁS Ferenc (1524), ERDŐSI Sylvester János (1527), BRODERICS István (1527), a beszercebányai Joannes BAPTISTA (1528), HONTER János (1530—1556 közt számtalan kiadás), PESTI Gáspár (1531, 1532), WRANTIUS (1539), KOLOZSVÁRI Imre (1553). SZEPSII György (1556) stb. latin nyelvű művei, amelyek közül több számtalan kiadást ért meg ugyancsak Krakkóban.

Nagyobb jelentőségű mindezeknél az, hogy Krakkó volt az első magyar nyelvű nyomtatványoknak kiadási helye is. A legelső magyar nyomtatványok innen terjedtek szét Magyarországon minden részébe. E könyvek nem csupán a theológiával foglalkoztak, mely tudomány iránt akkor mindenki érdeklődött (OZORAI Imre 1535, 1546; GÁLSZÉCSI István 1536, SZÉKELY István 1538, BATIZI András 1550) s nem csupán a Szentírás egyes részeinek magyar fordításait tartalmazták (KOMJÁTHI Benedek 1533, SZÉKELY István 1548), hanem énekeskönyvek (GÁLSZÉCSI István 1536, SZÉKELY István 1538), magyar nyelvtanok (Rudimenta 1527, HEYDEN Sebald könyvei 1527, 1531, 1552, DÉVAI Mátyás 1549), szótárak (MURMELIUS 1533), történelmi művek (1538, SZÉKELY István 1559) s theologiai vonatkozású színművek (Comoedia 1550) voltak. Íróik a krakkói egyetem hallgatói, akik itt szerzett tudásukat akarták a magyar haza érdekében gyümölcsöztetni.

A krakkói egyetemen 1401—1558-ig, az itteni Bursa megszűné-
ségeig, több mint 3300 magyar ifjú tanult. Emléküket a *Magyar Törté-
nelmi Társulat* egy késői gót stílusú emléktáblával jelölte meg, melyet
a krakkói egyetem a most könyvtári célokot szolgáló egyetemi könyvtár
bejáratánál helyeztetett el. Az emléktábla leleplezése 1928 december
11-én folyt le az egyetem és Krakkó város polgári és katonai vezet-
ségének részvételével. Ez ünnepélyen a Magyar Történelmi Társulatot
DOMANOVSKY Sándor egyetemi tanár alelnök, alulírott, mint nevezett
társulat főtítkára és KOSSÁNYI Béla orsz. levéltárnok mint titkár, képví-
selték. Az emlékbeszédet latin nyelven alulírott tartotta.

A leleplezés alkalmával jelent meg a fent jelzett díszes kiállítású
katalógus is a krakkói egyetemi könyvtár (Biblioteka Jagiellonska) kiadá-
sában, amely az ugyanekkor rendezett *könyvkiállítás*hoz kívánt vezetőül
szolgálni. A katalógus elsősorban a krakkói könyvtárakban őrzött magyar
vonatkozású *kéziratokat* ismerteti, amelyek közül felemlítendő egy Corvin-
kódex (Sextus Julius FRONTINUS műve), a lengyel származású ILLCUS
Márton budai plébános könyvtárának néhány darabja, továbbá II. ULÁSZLÓ
rendkívül díszes imakönyve, amelyet CSONTOSI János a Magyar Könyv-
szemle 1884-ik évfolyamában ismertetett azon horoszkopokkal együtt,
amelyek CORVIN Jánosra vonatkoznak s amelyek eredeti példányai
ugyancsak ezen a kiállításon voltak láthatók. Közéről érdekelték bennün-
ket a krakkói egyetem *matrikulái* is, amelyekbe egyetemi ifjaink több-
nyire sajátkezűleg írták be neveiket. A *nyomatványok* közül itt láttuk
HEYDEN Sebald 1527-iki kiadását, amelyet MELICH János ismertetett
1912-ben, továbbá MURMELIUS szótárát (1533 körül), SZÉKELY István
zsoltárkönyvét (1548) és krónikáját (1559). Különös figyelmet érdemel-
nek az *újonnan felfedezett és idáig ismeretlen töredékek*. Ilyen GÁLSZÉCSI
István énekeskönyvének két lapja, továbbá KOMJÁTHI Benedek: Szent
Pál leveleinek néhány lapnyi töredéke. Mindkét töredékből sikerült
facsimile látható a katalógus függelékében.

A kiállítás a könyvtár birtokában lévő és szorosabb értelemben
vett hungaricákon kívül számos török vonatkozású XVI. századbeli
nyomatványt is tartalmazott. Nagy számmal fordultak elő BÁTHORY
Istvánra vonatkozó nyomatványok is, melyek közül több darab BÁTHORY
István fametszetű arcképével van ellátva.

A kiállítás előkészítése és az izléses katalógus szakszerű össze-
állítását elsősorban dr. PIEKARSKI Kázmér könyvtárőr érdeme, aki mint
kiváló lengyel bibliografus ismeretes.

LUKINICH IMRE.